

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 grudnia 2017 r.

Pozycja 291

POSTANOWIENIE z dnia 16 grudnia 2016 r. Sygn. akt Ts 166/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Wróbel,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. z siedzibą w T. w sprawie zgodności:

art. 406 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej złożonej do Trybunału Konstytucyjnego 2 sierpnia 2016 r. (data nadania) Sp. z o.o. (dalej: skarżąca) wniosła o stwierdzenie, że art. 406 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2014.101, ze zm.; dalej: kpc) w zakresie, w jakim „uniemożliwia wniesienie zażalenia na postanowienie odrzucające skargę o wznowienie postępowania, wydane przez sąd wyższej instancji, w rozumieniu art. 405 kpc”, jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego. Skarżąca wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z marca 2013 r. Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z maja 2015 r. odrzucił skargę o wznowienie postępowania. Skarżąca złożyła zażalenie na to postanowienie. Zostało ono odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z czerwca 2015 r. Na to postanowienie skarżąca wniosła zażalenie odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z lipca 2015 r. Skarżąca złożyła zażalenie również na to postanowienie. Sąd Okręgowy w K. odrzucił je postanowieniem z sierpnia 2015 r., na które skarżąca ponownie wniosła zażalenie. Postanowieniem z lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w K. odrzucił to zażalenie.

Skarżąca 7 marca 2016 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego w T. z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej w związku z orzeczeniem Sądu Okręgowego w K. z lutego 2016 r. Postanowieniem z kwietnia 2016 r. Referendarz Sądowy w Sądzie Rejonowym w T. ustanowił dla skarżącej radcę prawnego z urzędu. Pismem z 9 maja 2016 r., doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 18 maja 2016 r., Okręgowa Izba Radców Prawnych w K. wyznaczyła dla niej pełnomocnika z urzędu.

Skarżąca z wydaniem przez Sąd Okręgowy w K. postanowienia z lutego 2016 r. na podstawie art. 406 kpc wiąże naruszenie swoich konstytucyjnych wolności lub praw. W jej ocenie bowiem zakwestionowany przepis w zakresie, w jakim uniemożliwia wniesienie zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd wyższej instancji, w rozumieniu art. 405 kpc, jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Wskazuje ona, że dokonana przez sąd rozpoznający jej sprawę wykładnia art. 406 kpc, zgodnie z którą w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania stosuje się odpowiednio takie przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jak m.in. regulujące przebieg rozprawy, postępowanie dowodowe, kwestie wydawania, uzasadniania i doręczania orzeczeń, a nie stosuje się przepisów regulujących postępowanie odwoławcze, godzi w jej prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji) oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji). Zdaniem skarżącej takie rozumienie zakwestionowanej regulacji, jakie przyjął ten sąd, było błędne, gdyż rozstrzygnięcie wydane przez sąd wyższej instancji w rozumieniu art. 405 kpc w następstwie rozpoznania skargi o wznowienie postępowania powinno być uznane za orzeczenie pierwszoinstancyjne. Skarga o wznowienie postępowania inicjuje bowiem w jej ocenie nowe postępowanie. Tym samym na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania – jak podkreśla skarżąca – powinno przysługiwać zażalenie.

Pełnomocnik skarżącej wniósł o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, oświadczając, że nie zostały one uiszczone w całości ani w części.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 37 ust. 1 w związku z art. 50 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157; dalej: ustawa o TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał Konstytucyjny bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom, a także czy nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 40 ust. 1 ustawy o TK.

2. Skarżąca zaskarżyła art. 406 kpc w brzmieniu: „Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej”, kwestionując w zasadzie nieprawidłowe jej zdaniem rozumienie tego przepisu przez sąd, polegające na wyłączeniu możliwości odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu odwoławczym do rozstrzygnięć wydanych w postępowaniu wznowieniowym. W jej przekonaniu przedmiotowy przepis w konsekwencji uniemożliwia wniesienie zażalenia na postanowienie odrzucające skargę o wznowienie postępowania, wydane przez sąd wyższej instancji w rozumieniu art. 405 kpc.

3. Trybunał przypomina, że zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo na zasadach określonych w ustawie wnieść skargę w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. W myśl zaś art. 47 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w terminie 3 miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

3.1. Biorąc pod uwagę treść przedstawionych w skardze konstytucyjnej zarzutów, których istota dotyka niemożności zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie

postępowania wydanego przez sąd wyższej instancji, o którym mowa w art. 405 kpc, Trybunał stwierdza, że skarżąca nieprawidłowo oznaczyła ostateczne orzeczenie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji w sprawie, w związku z którą wniosła ona tę skargę. Rozstrzygnięciem kształtującym ostatecznie sytuację prawną skarżącą było bowiem postanowienie Sądu Okręgowego w K. z czerwca 2015 r. o odrzuceniu zażalenia na postanowienie z maja 2015 r. o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, a nie, jak twierdzi skarżąca, postanowienie Sądu Okręgowego w K. z lutego 2016 r. Trybunał podkreśla, że w momencie wydania orzeczenia z czerwca 2015 r. nastąpiła konkretyzacja sytuacji prawnej skarżącej w sposób uzasadniający przyjęcie tezy o wystąpieniu wówczas bezpośredniego i konkretnego naruszenia przysługującego jej prawa do zaskarżania orzeczeń, którego ochrony domaga się ona w trybie wniesionej skargi konstytucyjnej. Składanie przez skarżącą kolejnych zażaleń było zatem bezcelowe, nie mogły one bowiem doprowadzić do zmiany jej sytuacji prawnej (zob. postanowienie TK z 11 stycznia 2016 r., sprawa Ts 114/14, OTK ZU nr B/2016, poz. 23).

3.2. Konsekwencją nieprawidłowego uznania za ostateczne orzeczenie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w K. z lutego 2016 r. było przekroczenie trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej określonego w art. 47 ust. 1 ustawy o TK. Rozpoczął on bowiem bieg – jak ustalił Trybunał – w dniu doręczenia skarżącej postanowienia Sądu Okręgowego w K. z czerwca 2015 r., które nastąpiło 15 czerwca 2015 r. Jako że skarżąca wniosła rozpatrywaną skargę konstytucyjną 2 sierpnia 2016 r. (data nadania), to trzeba uznać, że uczyniła to ze znacznym przekroczeniem tego terminu. Trybunał zauważa przy tym, że złożenie 7 marca 2016 r. wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej nie spowodowało zawieszenia w tym wypadku biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej w myśl art. 49 ust. 2 ustawy o TK, gdyż termin ten upłynął przed złożeniem tego wniosku.

3.3. Mając powyższe na uwadze, Trybunał stwierdza, że nieprawidłowe oznaczenie ostatecznego orzeczenia i wniesienie skargi po terminie – zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 47 ust. 1 ustawy o TK – stanowi samoistną podstawę odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu.

4. Niezależnie od wskazania powyższej podstawy odmowy przekazania niniejszej skargi konstytucyjnej do merytorycznego rozpoznania Trybunał postanawia odnieść się do pozostałych jej braków formalnych.

4.1. Trybunał stwierdza, że określony w *petitum* skargi zakres zaskarżenia oraz istota sformułowanych w niej zarzutów świadczą o tym, że naruszenie swoich praw skarżąca łączy z niemożnością zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, w sytuacji gdy postępowanie, którego skarga dotyczy, zostało zakończone prawomocnym orzeczeniem sądu drugiej instancji.

4.1.1. Należy zwrócić uwagę, że w wyroku z 12 stycznia 2010 r. w sprawie SK 2/09 (OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1) Trybunał orzekł, że art. 394¹ § 2 kpc „w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sprawach, w których nie przysługuje skarga kasacyjna”, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. We wskazanym wyroku Trybunał nie rozstrzygał wprawdzie o zgodności z ustawą zasadniczą art. 406 kpc, nie pozostaje on jednak prawnie obojętny dla oceny badanej w niniejszym postępowaniu skargi konstytucyjnej.

4.1.2. W uzasadnieniu powyższego wyroku Trybunał powołał się na utrwalony i dominujący w orzecznictwie konstytucyjnym pogląd, że sądem pierwszej instancji jest ten, przed którym rozpoczyna się postępowanie sądowe, mające się zakończyć wydaniem rozstrzygnięcia dotyczącego sporu istniejącego między stronami (zob. także wyroki TK z: 1 lutego 2005 r., sprawa SK 62/03, OTK ZU nr 2/A/2005, poz. 11; 12 czerwca 2002 r., sprawa P 13/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 42). Przypomniawszy także, że orzekający o wznowieniu postępowania sąd „wyższej instancji” nie rozstrzyga sprawy w zastępstwie sądu pierwszej instancji, gdyż działa w ramach zakończonych już postępowania apelacyjnego. Zwrócił ponadto uwagę na to, że skarga o wznowienie postępowania ma charakter nadzwyczajny, zaś postępowanie wszczęte w wyniku jej wniesienia nie jest objęte wszystkimi gwarancjami wynikającymi z prawa do sądu oraz powiązanej z nim zasady dwuinstancyjności postępowania (zob. powołane postanowienia TK z: 18 stycznia 2006 r., sprawa Ts 55/05, OTK ZU nr 1/B/2006, poz. 31; 28 lutego 2006 r., sprawa Ts 218/05, OTK ZU nr 3/B/2006, poz. 125 oraz 29 czerwca 2006 r., sprawa Ts 168/05, OTK ZU nr 1/B/2007, poz. 17). Jak stwierdził Trybunał w wyroku w sprawie SK 2/09: „problematyka wznowienia postępowania wykracza poza autonomiczne i konstytucyjne rozumienie pojęcia »sprawy« (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz gwarancję dwuinstancyjnego charakteru postępowania sądowego (art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji). Spełnienie ustawowych przesłanek wznowienia postępowania cywilnego oznacza, że sąd rozpoznaje sprawę w granicach, jakie zakreśla podstawa wznowienia. Nie chodzi tu zatem o otwarcie nowej »drogi sądowej« dochodzenia naruszonych praw i wolności, ale o »powrót« do rozstrzygniętej już »sprawy«”. W ocenie Trybunału, uzależnienie drogi zażaleniowej w postępowaniu zainicjowanym skargą o wznowienie od etapu, na którym doszło do wznowienia, jest bezpośrednio związane ze szczególnym charakterem postępowania wznowieniowego. Z powyższych względów Trybunał w powyższym wyroku uznał za zgodny z powołanymi wzorcami kontroli konstytucyjnej mechanizm zaskarżania orzeczeń wydanych w postępowaniu wznowieniowym.

4.1.3. Trybunał stwierdza, że rozpatrywana skarga konstytucyjna dotyczy tych samych zagadnień co postępowanie w sprawie SK 2/09. Na tle zaś ustaleń dokonanych w sprawie SK 2/09 podnoszone przez skarżącą kwestie nie budzą wątpliwości konstytucyjnych. Przypomnieć w tym stanie rzeczy należy, że w sytuacji gdy sformułowane w skardze zarzuty wobec kwestionowanej regulacji „choćby w najmniejszym stopniu nie uprawdopodobniają negatywnej jej kwalifikacji konstytucyjnej”, skarga taka jest oczywiście bezzasadna (zob. postanowienie TK z 12 lipca 2004 r., sprawa Ts 32/03, OTK ZU nr 3/B/2004, poz. 174).

4.1.4. Wobec powyższego Trybunał wskazuje, że rozpoznawana skarga konstytucyjna nie spełnia przesłanek formalnych, co przesądza o konieczności odmowy nadania jej dalszego biegu na podstawie art. 37 ust. 3 w związku z art. 50 ustawy o TK.

4.2. Odnosząc się zaś do argumentacji skarżącej, w której wykazuje ona nieprawidłowe postępowanie sądu i błędne rozumienie przez ten sąd zastosowanego w jej sprawie art. 406 kpc, Trybunał wskazuje, że badana skarga jest w tym zakresie skargą na stosowanie prawa. Zaznacza w związku z tym, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem konstytucyjnym Trybunał nie przeprowadza kontroli konstytucyjności stosowania prawa. Skarga konstytucyjna w polskim systemie prawnym jest bowiem, jak podkreśla, zawsze „skargą na przepis”, a nie na jego konkretne, wadliwe zastosowanie, nawet jeśli prowadziłyby ono do niekonstytucyjnego skutku (zob. wyrok TK z 2 czerwca 2009 r., sprawa SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83). Badanie zarzutów, które dotyczą interpretacji przepisów, subsumpcji, rozumowania przyjętego przez orzekające sądy itp., czyli sfery zastosowania przepisu, pozostaje poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego, co ze względu na treść rozpoznawanej skargi uniemożliwia dokonanie kontroli konstytucyjności zakwestionowanego w niej przepisu.

Stwierdzenie powyższych okoliczności uzasadnia odmowę merytorycznej kontroli niniejszej skargi.

4.3. Trybunał przypomina ponadto, że art. 176 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne, jest przepisem o charakterze ustrojowym, zawartym w rozdziale VIII Konstytucji – „Sądy i Trybunały”. Określa on przede wszystkim sposób organizacji sądów i nie może, zgodnie z przepisem art. 79 ust. 1 Konstytucji, stanowić samodzielnego wzorca kontroli przeprowadzanej w trybie skargi konstytucyjnej, co determinuje konieczność odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu również w tym zakresie.

5. W tym stanie rzeczy należało odmówić nadania dalszego biegu analizowanej skardze konstytucyjnej.